

Toimittaneet Saila Nevanen & Jasmi Lassila

Turvaa ja tunnetaitoja tarinoista

Turvaa ja tunnetaitoja tarinoista

© Metropolia Ammattikorkeakoulu ja tekijät 2022

Julkaisija: Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimittajat: Saila Nevanen & Jasmi Lassila

Taitto: Anna Sarkama-Antila, Graafinen suunnittelu Oy Peippo

Valokuvat: Irene Dimitropoulos, Ilona Puro, Hanna Hakkarainen,

Marju Kõrgemäe, Ingrid Laidoner

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja

TAITO-sarja 104

Helsinki 2022

ISBN 978-952-328-369-5 (pdf)

ISSN 2669-8021 (pdf)

www.metropolia.fi/julkaisut

Tämä julkaisu on lisensoitu Creative Commons

Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä,
pois lukien siinä olevat valokuvat.

Julkaisu on tuotettu osana Turvaa ja tunnetaitoja tarinoista

-täydennyskoulutushanketta, jota rahoitti Opetushallitus.

Koulutuksessa kokeiltiin tarina- ja draamatyöskentelyn

erilaisia toteutustapoja lasten tunnetaitojen, kielen kehityksen

ja hyvinvoinnin tukena. Hanketta toteutti Metropolia

Ammattikorkeakoulu ja koulutukseen osallistui Espoon, Helsingin ja

Vantaan varhaiskasvatusyksiköitä sekä Pilke-päiväkoteja.

Sisällys

	Lukijalle	3
	Hahmo Eloon! Tunnetaitokasvatusta draamatarinan siivin	5
	Ketuttaako? Seikkaileva kettu ja tarinallisuus yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tukena. Tunnetaitoja toiminnallisesti	13
	Turvallisin askelin – musiikki herättää, kuljettaa ja kannattelee lapsiryhmän tarinoita ja tunteita	18
	Päiväkotien leikkiprojekti	25
	Pieni jääkarhu etsii Olaf-lumiukkoa	26
	Mainingin leikkitarinat	30
	Metropolian opiskelijoiden toteuttamat satumaailmat	32
	Pellet pulassa	33
	Nelli Nallen talviuniongelma	36
	Herra Repolainen	38

Lukijalle

Leikki ja tarinat tarjoavat ehtymättömän lähteen opettaa lapsia puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Leikissä sekoittuvat älyllinen, intuitiivinen ja emotionaalinen toiminta. Jos oppimisprosessiin liitetään tunne-elementtejä, oppimisesta tulee kiinnostavaa. Näin tapahtui leikkiprojekteissa, joita kuvataan tässä kirjassa.

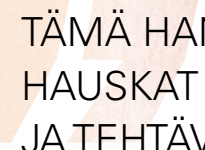
Tämä kirja on tarkoitettu innostamaan kaikkia varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa toimivia tarinoiden ja niiden avaaman mielikuvitusmaailman pariin. Kirjaan on koottu kuvauksia tarinatyöskentelyn lähtökohdista ja eri toteutustavoista. Lisäksi se sisältää päiväkotien ja Metropolian opiskelijoiden esimerkkejä tarinoiden käytöstä lasten ja vanhempien kanssa.

Turvaa ja tunnetaitoja tarinoista -hanke rakentui lasten arjen hyvinvointitekkijöille, kuten leikki- ja kaveritaidot, tunnetaidot ja kiusaamisen ehkäisy. Hanke oli Opetushallituksen rahoittama ja Metropolia Ammattikorkeakoulun

toteuttama täydennyskoulutus, johon osallistui Helsingin, Espoon ja Vantaan varhaiskasvatuksen yksiköitä sekä Pilke-päiväkoteja vuosina 2021–2022.

Hankkeen tavoitteena oli lisätä tietoa ja kehittää toimintatapoja, joilla voi tukea lasten kielen ja tunnetaitojen kehitystä ja niiden kautta hyvinvointia yksilö- ja ryhmätasolla. Tarina- ja draamatyöskentelyä käytettiin paitsi lasten kanssa toimiessa myös vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja henkilöstön moniammatillisen työn kehittämisessä.

Hanke toteutettiin aikana, jolloin toimintaa rajoitti korona-pandemia. Ajanjakso haastoi myös kouluttajat kehittämään täydennyskoulutusta etäyhteyksillä, ja yksi hankekauden opetus oli, että tarinatyöskelyyn perehtyminen ja draamatyöskentelyn kokeileminen onnistuvat myös verkkokoulutuksena. Eräs kehittämistyössä mukana olleen päiväkodin johtaja kuvasi hanketta seuraavasti: ”Henkilöstön voimavarat ovat olleet koetuksella korona-aikana,

TÄMÄ HANKE JA
HAUSKAT TYÖPAJAT
JA TEHTÄVÄT
OVAT KUITENKIN
ANTANEET VOIMIA
JA TUONEET ILOA
ARKEEN.

ja kehittämistyölle on ollut rajallisesti mahdollisuuksia. Tämä hanke ja hauskat työpajat ja tehtävät ovat kuitenkin antaneet voimia ja tuoneet iloa arkeen.”

Toivomme, että tämän kirjan artikkelit innostavat lukijoita itse kokeilemaan tarinoiden käyttöä ja antavat ideoita, joita voi kehittää edelleen ja soveltaa omassa työssä.

Saila Nevanen

Jouni Piekkari

Hahmo eloon!

Tunnetaitokasvatusta draamatarinan siivin

Päiväkotiin ilmestyy vanha merikarhu kipparinhattu päässään. Hahmo esittäytyy ja kertoo majailevansa vanhassa veneenrähjässä Vuosaaren rannassa. Merikarhulla on mukanaan kapsäkki, jossa on kaikenlaista merillä tarvittavaa vempainta. Lapset saavat kysyä niistä kysymyksiä ja arvailla, mitä ne ovat. Hahmo kertoo, kuinka rakastaa Itämeriä ja miten hän kaipaa edesmennyttä vaimoaan.

Vierailun innoittamana lapset piirtävät paatin ja kuvittelevat näyttelemällä, miten Merikarhu siellä elelee elämäänsä. Miltä näyttää onnellinen elämä meren äärellä? Lapset voivat myös tutustua kapsäkin muistoesineisiin ja arvailla, miten ja keneltä merikarhu on nuo matkoillaan saanut. Millaisia tunteita niihin liittyy?

Seuraavana päivänä lapset saavat Merikarhulta viestin: rannalla on ollut juhlat, ja sinne on jäänyt kaikenlaista roskaa. Mitäs jos lähtisimme yhdessä keräämään rannoilta roskaa? Miten ne lajitellaan?

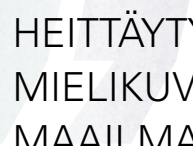
Esimerkiksi tällä tavalla voi alkaa osallistava, monista tuokioista ja tarinan käännteistä koostuva tarinallinen leikki. Huomaamatta tarinaan voi sisällyttää ympäristökasvatukseen liittyviä teemoja ja käännteitä. Myös tunnetaitokasvatusta voi mainiosti leipoa tarinallisen leikin sisään. Kutsun tässä artikkelissa tällaista toiminnallista tarinallisen leikin tuokioiden kokonaisuutta **draamatarinaksi** (Hagman & Eskelinen 2019). Samantapaista työskentelyä kutsutaan myös tarinalliseksi leikiksi (Pursi, Laitinen, Salonen, Lounassalo & Sajaniemi 2017).

Lapsilähtöistä ongelmanratkaisua

Draamatarinassa käsitellään jotakin valittua teemaa ja siinä mielikuvitusleikki yhdistyy todellisuuden ongelmanratkaisuun. Siihen liittyy havainto, että lasten on usein helpompaa ja innostavampaa ottaa esimerkiksi veden säästämiseen liittyvät ohjeet mielikuvitushahmolta kuin oikealta aikuiselta. Tarina ja leikki ovat lapselle luontainen ja turvallinen tapa oppia elämästä ja sen haasteista.

Tarinallinen leikki on ongelmanratkaisua, ei "opettamista". Lasten aloitteet ja päätelmät johdattavat tarinan rakentumista ja erilaisten tilanteiden tutkimista. Tämä tasa-arvoistaa lasten ja aikuisten suhdetta.

Heittäytymällä mielikuvituksen maailmaan lapsi oppii samalla vuorovaikutuksesta ja tunteiden merkityksestä elämän eri tilanteissa. Samalla leikissä kehittyvät myös motoriset ja kielelliset taidot – esimerkiksi

HEITTÄYTYMÄLLÄ MIELIKUVITUKSEN MAAILMAAN LAPSI OPPII SAMALLA VUOROVAIKU- TUKSESTA JA TUNTEIDEN MERKITYKSESTÄ ELÄMÄN ERI TILANTEISSA.

taito osata tunnistaa ja nimetä tunteita. (Hakkarainen 2004; Pursi ym. 2017.)

Draamatarina käsittelee tiettyä teemaa yhden kuvitteellisen, puolivalmiin kehyskertomuksen kautta. Lapset eivät ole vain tarinan passiivisina kuuntelijoina, vaan he osallistuvat erilaisten tehtävien avulla draaman rakentumiseen. Ryhmä ja jokainen oppilas heijastavat siihen omat kokemuksensa ja ymmärryksensä asioista. Vetäjä johdattelee ryhmän kysymysten ja ihmettelyn maailmaan eikä niinkään oikeiden vastausten äärelle.

Draamatarinaan voi yhdistää mitä tahansa ilmaisumuotoja: musiikkia, kuvallista ilmaisua, askartelua, näyttelemistä, puhumista, leikkiä, peliä, digitaalista ilmaisua ja jopa todellista toimintaa. Siksi eri tavoin orientoituneet lapset saavat siinä onnistumisen kokemuksia omien taipumustensa mukaan.

Draamatarinoille ominaista on tarinoiden "aukollisuus": lapset saavat itse tuottaa sisältöjä, pohtia mahdollisia vaihtoehtoja, tulevaisuuksia ja menneisyyksiä. Draama on myös paikka, jossa lapsella

on kuvitteellisessa maailmassa oikeus sukeltaa "pimeisiin paikkoihin": tutkia ei-toivottuja ilmiöitä, pahuutta, väärää valintoja ja niiden seurauksia turvallisen välimatkan päästä (Hakkarainen 2008). Lapset saavat itse tutkia oikeaa ja väärää ilman, että ohjaaja tai opettaja tarjoaa oikeaksi katsotun moraalin. Voiko moraalilla muulla tavalla aidosti kehittyäkään?

Draama on aina vuoropuhelua kuvitteellisen maailman ja todellisen maailman ilmiöiden välillä. Draamatarinaan osallistuessaan lapsi ja ohjaava aikuinen ovat molemmat tietynlaisessa kaksoistietoisuudessa näissä molemmissa maailmoissa (Heikkinen 2002; 2004). Tässä juuri on draaman ainutlaatuinen oppimisen mahdollisuus. Draamatarinat ovat eräänlaisia todellisen maailman ilmiöiden pohdinnan käynnistäjiä.

Simsalabim! Näin rakennat draamatarinan

Esittelen tässä mahdollisimman yksinkertaisen tavan rakentaa jatkokertomuksen tapaan toimiva draamatarina. Vaikka ohjaaja rakentaa

rungon tarinalle ja sen käännteille, draamatarina on aina myös avoin lasten luomille ja ehdottamille sisällöille. Tarinan sisälle voidaan leipoa helposti esimerkiksi tunnetaitojen oppimiseen liittyviä aiheita ja pohdinnan paikkoja.

1. Valitse käsiteltävät aiheet.

Mitä aiheita haluatte tarinan kautta käsitellä? Millaiseen oppimiseen tai oivaltamiseen draamatarinalla pyritään?

Lähtökohtana voivat olla:

- ▶ lasten omat teemat: huolet, kiinnostukset ja uteliaisuuden aiheet
- ▶ ajassa tai ympäristössä nousevat teemat
- ▶ varhaiskasvatuksen suunnitelman sisällöt
- ▶ meneillään olevat projektit
- ▶ vanhemmilta nousevat aiheet
- ▶ omat kiinnostuksen aiheesi kasvattajana
- ▶ satukirjat ja kirjallisuus
- ▶ tutkimukset (esimerkiksi tunnetaidot ja aivotutkimus).

2. Valitse maailma, johon maailma sijoittuu.

Mitä tahansa draamalla tavoittelekin, tehtävänäsi on muuttaa teema lapsen mieltä kutkuttavaksi tarinalliseksi leikiksi. Tässä on helpointa lähteä liikkeelle siitä, mihin maailmaan tarina sijoitetaan. Voit onkia idean tarinan maailmasta tietenkäin myös lapsilta! Näin saat lapset varmemmin innostumaan ja sitoutumaan työskentelyyn. Voitte esimerkiksi yhdessä piirtää tai askarrella kartan maailmasta.

Seuraavassa on esimerkkejä tarinan maailmoista:

- ▶ keskiaikainen kylä, jonne saapuu kiertävä lukutaidon opettaja
- ▶ viidakon apinaperhe, jota uhkaa metsänhakuu
- ▶ tutkimusmatka avaruuden vieraalle planeetalle tai autiolle saarelle
- ▶ naapureina elävät keijukaiset ja peikot, jotka sovittelevat yhteen erilaisia elämäntapoja ja sopivat riitoja.

3. Piirrä ja kirjoita teemaan sopiva kuvitteellinen hahmo.

Millaisessa paikassa hahmo tarkalleen ottaen elää? Kuka hahmo on? Mitä se elämässään haluaa? Mikä on sen tehtävä tarinassa? Miltä hahmo näyttää? Millaiset sen luonteenpiirteet ovat? Mitä hahmo rakastaa ja mitä pelkää? Onko hahmolla läheisiä?

4. Kirjoita lyhyt parin lauseen alkutarina.

Tämän osuuden tarkoitus on kertoa hieman maailmasta/ajasta/paikasta, johon tarina sijoittuu. "Olipa kerran aika, jolloin melkein kaikki oli paksun jään peitossa. Jään reunassa oli kuitenkin pieniä taskuja, joissa asusteli monenlaisia eläimiä ja ihmisiä pienissä majoissaan..."

Tässä vaiheessa voit ottaa lapset mukaan tarinaan esimerkiksi seuraavilla työtavoilla:

- a. hahmon kodin piirtäminen
- b. kartan piirtäminen tai askartelu alueesta
- c. lapsien asettuminen näyttämölle asioiksi ja esineiksi, joita on hahmon kodissa tai ympäristössä

d. hahmon repun tai aarrelaatikon esineiden esittely ja niiden tarkoituksen arvaaminen (esineet kertovat tietenkin hahmolle tärkeistä asioista ja tapahtumista).

5. Esittele hahmo lapsille.

“Siellä jäävuorten katveessa oli pieni ruohopesä, jossa asui porotyttö nimeltä x (kysy lapsilta nimi). Haluatteko te tavata tämän porotytön?” Hahmo voi tulla esittäytymään esimerkiksi käsinukkena tai varjonukketeatterin hahmona. Voit myös pukeutua itse hahmon rooliin tai pyytää rooliin työtoverisi.

6. Hahmon haastattelu (ns. kuuma tuoli).

Lapset saavat kysyä kysymyksiä hahmolta, joka vastaa kysymyksiin omassa roolissaan. Näin lapset tutustuvat hahmoon ja saavat lisätietoa hahmon elämästä ja “tehtävästä” (esimerkiksi joulun pelastaminen, Itämeren suojele, uuteen ympäristöön sopeutuminen).

7. Käänteet draamatarinassa.

Voit päättää jokaisen draamatuokion loppukoukuun, joka pohjustaa seuraavalla tapaamisella koettavaa käännettä tarinassa.

“Yhtäkkiä porotyttö kuuli oudon äänen! Hän kipitti katsomaan, mistä ääni tuli, ja hän näki tämän (näytetään moottorikelkan kuvaa). Porotyttö mietti, pitäisikö mennä lähemmäs vai puikkia pakoon. Sen te saatte tietää seuraavalla kerralla.”

Käänteitä tarinaan voidaan toteuttaa erilaisilla tavoilla:

- ▶ Käänteiden voi kertoa tarinana.
- ▶ Lapset saavat viestin hahmolta (esimerkiksi kirje, kuva-arvoitus, ääniviesti).
- ▶ Lapset kokoavat palapelin, joka on koottu tarinaan liittyvästä kuvasta tai viestistä.
- ▶ Haasteet: hahmo pyytää lapsilta apua tai opettaa heille jonkin taidon.

8. Toiminnalliset tehtävät.

Tarinan käänteiden esittämiseen liitetään jokin toiminnallinen tehtävä:

- ▶ Tarinaa voidaan toteuttaa esimerkiksi askartelemalla tarinaan liittyvä asia.
- ▶ Voidaan etsiä tilaan piilotettuja esineitä.

- ▶ Ryhmän kanssa voi tehdä “simulaatioita” eli näytellä mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja esiin tulleeseen ongelmaan.
- ▶ Käänteeseen voi liittyä esimerkiksi juhlan rakentaminen tai auttamisrituaalin keksiminen (esimerkiksi “puhalletaan yhdessä tähän kuumailmapalloon ilmaa, niin porotyttö pääsee lentoon”).
- ▶ Aihetta voidaan käsitellä teemaan liittyvän pelin tai leikin avulla.
- ▶ Tarinan vaiheita voidaan myös kuvitella esimerkiksi sarjakuvaa piirtämällä.
- ▶ Tarinaan liittyvistä valintatilanteista voidaan virittää pohdintaa esimerkiksi liikennevalokorttien avulla: punainen = Olen eri mieltä; vihreä = Olen samaa mieltä; oranssi = En osaa sanoa. Näiden avulla lapset äänestävät väitteestä: “Porotytön pitäisi mennä katsomaan moottorikelkkaa.” Voidaan esittää myös valintavaihtoehtoja huoneen eri nurkissa.

- ▶ Hahmon haastattelu: hahmolta voidaan kysyä tilanteeseen liittyviä kysymyksiä. Hahmolle voidaan myös antaa neuvoja.
- ▶ Konkreettinen toiminta: esimerkiksi tarinan varjolla voidaan tiskata, siivota, laittaa ruokaa, sanoa hyviä asioita kaverille tai opetella tunnetaitoja.

9. Kokemuksen purku.

Tarinassa koetusta voidaan keskustella monella tavoin: Mitä siinä opittiin? Mikä oli mieleenpainuvaa? Hetken merkitseminen -työtavassa (Owens & Barber 2010) lapset asettuvat tilassa johonkin asentoon ja hetkeen, joka oli heille mieleenpainuva. Nämä muistohetket jaetaan koko ryhmän kanssa. Tähän voidaan liittää myös tunnesanastoa.

Tuokioiden rakenne

Lapset sitoutuvat työskentelyyn paremmin, kun rakenne on heille tutunomainen. Draamakasvatuksessa keskeinen ohjenuora on, että draama ei tapahdu lapsille yllättäen, vaan heille kerrotaan, mitä siinä heille tapahtuu ja miten se toimii. Samoin

on tärkeää kertoa, että he saavat osallistua siihen omalla tavallaan. Myös kuuntelu on osallistumista. Draamatarinalla on siis säännöt. Draamatarinan yksittäinen tuokio koostuu seuraavista vaiheista:

- 1. Draamasopimus.** Kerrotaan, että hyp-päämme pian tarinaan ja sitä rakennetaan yhdessä. Se vaatii meiltä yhteistyötä. Sekä ohjaaja että osallistujat astuvat rooleihin selkeistä merkeistä (esimerkiksi pukeutuminen) ja tulevat niistä ulos sovitulla tavalla (esimerkiksi roolihyppy ja oman nimen sanominen).
- 2. Aloitusrituaali.** Tämä voi olla esimerkiksi kellon kilautus, yhteinen rytmitaputus tai tunnuslaulu.
- 3. Tarinan aloittaminen.** Esimerkiksi musiikki tai erityinen valaistus auttavat tarinan maailmaan hyppäämistä.
- 4. Tarinan vaiheisiin osallistuminen.** Lapset pääsevät mukaan tarinaan ja kehittämään sitä erilaisten toiminnallisten työtapojen kautta.

5. Tarinan päätös. Päätös voi olla esimerkiksi jännittävään kohtaan tai tarinan käänteeseen pysähtyminen. "Miten prototyölle sitten kävi, mitä arvelette? Se saatte tietää seuraavalla kerralla." Lasten kanssa voidaan arvuutella erilaisia vaihtoehtoja, miten tapahtumat kehkeytyvät. Tämä voi kehittää syys-seuraus-suhteiden ja vaihtoehtojen pohdintaa.

6. Päätösrituaali. Tarina voidaan päättää esimerkiksi samaan merkkiin, jolla se aloitettiin.

7. Loppupurku. Mitä tarinasta opittiin? Mitä jäätiin miettimään? Miten yhteistyö ja osallistuminen onnistuivat? Pohdinnan apuna voi käyttää toiminnallisia menetelmiä, esimerkiksi:

- ▶ Ohjaaja kertoo väitteen ja lapset asettuvat tilaan määritellylle janalle (eri mieltä <> samaa mieltä) mielipiteensä mukaisesti. Vaihtoehtoisesti jokaiselle lapselle annetaan punainen, oranssi ja vihreä "liikennevalokortti", joilla mielipide esitetään.

- ▶ Hetken merkitseminen työtavassa lapsia pyydetään asettumaan johonkin asentoon ja tilanteeseen draamassa, joka jäi mieleen. Kukin kertoo vuorollaan.
- ▶ Kierrätetään esinettä piirissä ja jokainen kertoo vuorollaan mitä oppi draamassa. Ohjaaja voi antaa esimerkin.
- ▶ Lapset pitävät kiinni kahdella kädellä yhteisestä villalangasta piirissä. Ohjaaja rullaa villalankaa piirissä ja kukin saa puhua vuorollaan kokemuksestaan, kunnes lanka valuu omista käsistä.
- ▶ Muistolaatikko tai muistopuu toimii seuraavasti: kustakin kerrasta kerätään laatikkoon tai puuhun jokin esine tai kuva. Niiden avulla voidaan muistella yhdessä kuljettua matkaa.

Pim! Olet hypnotisoitu!

Ensimmäisen draamatarinan rakentaminen voi tuntua haastavalta, mutta sitä kokeilleet ovat harvoin katuneet – kokemusteni mukaan pikemminkin hurahtaneet. Ensimmäinen tuokio antaa ideoita ja intoa seuraavaan. Jos et itse keksi jatkoa, lapset kyllä keksivät. Yllätyksissä on koko draaman juju!

Koko rakennetta ei tarvitse miettiä ensimmäisellä kerralla loppuun asti, vaan tarinaa voi kehittää edellisen kerran ja lasten ideoiden pohjalta. Tärkeät oppimisen aiheetkin solahtavat usein tarinaan kuin itsestään.

DRAAMASSA
OPITAAN
TEKEMÄLLÄ.

DRAAMAA OPPII
TEKEMÄLLÄ.

YHDESSÄ LASTEN
KANSSA.

Lähteet

- Hagman, A. & Eskelinen, A. 2019. [Draamatarinat opetuksessa – vinkkejä lasten draamakasvatukseen](#). Laurea Julkaisut 129. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Hakkarainen, P. 2004. [Narrative Learning in the Fifth Dimension](#). Outlines. Critical Practice Studies, 6(1), 5–20.
- Hakkarainen, P. 2008. Esipuhe teoksessa: Powell, P. & Heap, B.: Prosessidraama. Polkuja oppimiseen ja opettamiseen. Helsinki: Draamatyö.
- Heikkinen, H. 2002. [Draaman maailmat oppimisalueina. Draaman vakava leikillisuus](#). Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus. Draamakasvatusta opettajille. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Owens, A. & Barber, K. 2010. Draamakompassi – prosessidraaman suunnittelu, käytännön työskentely, arviointi ja reflektointi. Helsinki: Draamatyö.
- Powell, P. & Heap, B. 2008. Prosessidraama. Polkuja oppimiseen ja opettamiseen. Helsinki: Draamatyö.
- Pursi, A., Laitinen, M., Salonen, M., Lounassalo, J. & Sajaniemi, N. 2017. Tarinasta leikiksi. Tarinallisen leikin käsikirja. Vantaan kaupunki.

Irene Dimitropoulos ja Sylvia Hakari

Ketuttaako? Seikkaileva kettu ja tarinallisuus yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tukena

---

Tunnetaitoja toiminnallisesti

Kestävän kehityksen teemat ovat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogiikan ytimessä. Varhaiskasvatusikäisten lasten kohdalla tavoitteet löytyvät opetussuunnitelmasta laaja-alaisten taitojen kehittymisen alueelta (transversaaliset taidot). Sosiaalisen kestävän kehityksen tukeminen tapahtuu tunnetaitojen, yhteisöllisyyden ja

Lapset piirsivät omat hahmonsia kavereiksi ketuille. Kettu-hahmot on kuvittanut Riku Ounaslehto, ja ne seikkailevat Kettu-kirjassa.

Kuvaaja: Irene Dimitropoulos

vuorovaikutuksen kautta, tarinallisuutta hyödyntämällä. Tässä pieni maistiainen siitä, mitä opittiin [opinnäytetyöprojektista Kettu-tarinoiden parissa](#), jossa tavoitteena oli inklusiivinen, moniaistinen, vuorovaikutusta ja osallisuutta vahvistava kokemus kaksivuotiseen esiopetuskokeiluun osallistuvassa lapsiryhmässä.

Tarinasta toimintaan

Tarinoiden voima kasvatustyössä on mittaamaton, jo tuhansia vuosia tunnettu. Tarinalla on merkittävä rooli siinä, miten ihminen liittyy toisiin ja muistaa asioita – sen luoma malli järjestää kokemia asioita yhteisesti ymmärrettävään muottiin. Tarinoiden tukemina pohdimme, keitä me olemme, jäsenämme meille mahdollisia tulevaisuuksia, jaamme uskomuksia ja luomme uutta. Vahva tarina voittaa ajoittain jopa järjen ja totuuden, koska toimimme myös tunnekokemustemme pohjalta. Tarina on yksi vahvimista pedagogisista keinoistamme. Se on aina käytettävissämme, ja resurssina sille ovat lähes rajattomat sisäiset voimavaramme tarinoiden luovassa hyödyntämisessä.

Tarinallisuutta hyödynnetään myös Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tarjottavassa kestävän kehityksen Kettu-tukimateriaalissa ([tutustu tästä](#)), jossa näkökulmina ovat ekologisen, sosiaalisen, kulttuurillisen ja taloudellisen kestävyuden ulottuvuudet. Otetaanpa kettumainen loikka suoraan kokemuksiin!

Kielelliset vuorovaikutustaidot ovat avainasemassa lasten vertaissuhteiden kehittämisessä. Lasten yksilöllisyyden huomioiminen nousi tässäkin Kettu-tarinoita hyödyntävässä projektissa keskeiseksi haasteeksi. Erityisesti suunnittelua vaati toiminnan mukauttaminen kielellisten ja toiminnallisten tuen tarpeiden näkökulmasta. Pedagoginen toiminta lapsiryhmässä on vaativa laji silloin, kun sen haluaa toteuttaa laadukkaasti ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita huomioiden. Tämä vaatii valmiin materiaalin rohkeaa muokkaamista lapsiryhmälle soveltuvaksi.

Yksilöllisten tarpeiden huomioimisen ja vertaisvuorovaikutuksen tavoitteiden vuoksi ohjattu toiminta toteutettiin

pääsääntöisesti 5–7 lapsen pienryhmissä kahden varhaiskasvatuksen ammattilaisen ohjaamana, ja sitä suunniteltiin, arvioitiin ja kehitettiin yhdessä lasten kanssa. Toimintaan sisältyi muun muassa retkiä, sadutusta, valokuvausta, draamaa, kuvataidetta, musiikkia ja tutkivaa oppimista Kettu-tarinoiden inspiroimien leikkien ja tarinoiden maailmassa.

Kettu-tarinoihin perustuvassa toiminnassa seuraavat asiat todettiin hyödyllisiksi:

- ▶ Lasten kanssa rakennettu yhteisoppimisen projekti on parhaimmillaan pitkäkestoinen, viikkoja, kuukausia. Tämän opinnäytetyön toiminnallisen osuuden oli mahdollisuus kestää kuusi viikkoa, ja se tuntui liian lyhyeltä ajalta ottaa materiaali huolellisesti käyttöön lasten oppimisen tueksi.
- ▶ Kuten lapsiryhmässä, myös tässä tutkivaa projektioppimista hyödyntävässä kokonaisuudessa on tärkeää huolellinen tutustumisvaihe. Jotta lapset kiinnostuvat sisällöstä, on heidän kanssaan luotava suhde ja

tunneside hahmoihin. Hahmoja on paljon. Ei kannata esitellä kerralla koko kettukuntaa, vaan valita ne, joiden arvelet kiinnostavan lapsia eniten. Lapset voivat äänestää mieluisensa ketut.

- ▶ Tähän projektiin valikoituivat keskushahmoiksi Retki-Kettu ja Tarina-Kettu. Millaisia tunteita ensimmäinen päivä päiväkodissa voi ketuissa herättää? Ainakin kettuja vähän ujostuttaa... Ja sitten Ipana-Impron (2013) vinkeillä draaman kautta ketut tutuiksi!
- ▶ Kettu lähestyi lapsia myös kirjeillä, joissa oli avunpyyntö. Tämä innosti lapsia. Auttamisesta palkittiin lopussa.
- ▶ Kertomukset olivat usean sivun mittaisia ja tälle ryhmälle liian pitkiä. Lyhennetty ja kuvitettu kerronta on välttämätöntä kaikkien lasten mukaan saattamiseksi. Tarinat, jotka oli lyhennetty yhdelle sivulle, toimivat parhaiten ja olivat isommalle lapsiryhmälle saavutettavissa. Virkkeitä muokattiin myös yksinkertaisemmiksi ja lyhyemmiksi.

Palkinnoksi saadut käpälämerkit nostavat motivaatiota ja niitä voidaan esimerkiksi kerätä satupurkkiin. Kuvaaja: Irene Dimitropoulos.

- ▶ Tarinaa kannattaa kertoa aina vuorovaikuttaen, kysyen lapsilta kysymyksiä ja liittäen tarinan joukkoon pieniä liikunnallisia tehtäviä ja jaettuja moniaistisia kokemuksia. Aina tämäkään ei auta, ja on hyvä, jos on mahdollisuus hyödyntää toista aikuista toiminnan ohjauksen tueksi.
- ▶ Tunnekortit ja -emojit kannattaa pitää käden ulottuvilla, esimerkiksi kaulanauhassa. Lapset saavat tukea toiminnan arvioimiseen ja vaikuttavat toiminnan kehittymiseen koko ajan.

- ▶ Suunniteltu lasten saduttaminen onnistui tässä lapsiryhmässä parhaiten spontaanisti, kun lapset saivat valita toiminnan itse. Silloin lasta ei tarvinnut ohjata uuteen toimintaan, vaan sadutus linkitettiin jo lasta aiemmin kiinnostaneeseen leikkiin sitä rikastaen.
- ▶ Metsäretket ja niissä lasten kanssa yhdessä toteutetut tuoksulaatikko ja luontomusiikkipolku saivat kaikki lapset mukaan toimintaan. Myös retki Oodiin ja Sanomataloon oli yksi kohokohta, jota muisteltiin yhdessä.

Ketut jäivät seikkailemaan myös lasten omiin leikkeihin, joka on tärkeä osa havainnoinnin kautta lapsilta saatavaa palautetta. Vuorovaikutuksen, vertaisryhmäosallisuuden ja tunnetaitojen kehittäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa on tunnettava lapset hyvin. Ryhmää dominoivat helposti vuorovaikutukseltaan taitavimmat tai temperamentiltaan voimakkaimmat lapset. Esimerkiksi suomea vielä heikosti puhuvan lapsen vuorovaikutuksen tukeminen vaatii toiminnan suunnittelua siten, että lapsi

saa myös yksilöllistä ohjausta etu- ja jälkikäteen, liittyen ryhmätoiminnan sanastoon, itsensä ilmaisuun ja rohkaisuun.

Pikapiirtämisen (katso esim. Ranimo 2022) haltuunotto auttaa sekä ryhmätilanteissa että yksilöohjauksessa. Tärkeintä ovat kuitenkin aito kiinnostus lapsen kokemuksen jakamiseen sekä leikkisiä ja innostava ilmapiiri, jossa uskaltaa ilmeilemällä, elehtimällä ja omalla suppeallakin sanavarastollaan jakaa tunteitaan ja kokemuksiaan.

Esimerkki lyhennetystä tarinasta, johon on lisätty kuvatuki Papunetin kuvatyökalan avulla. Kuvat ovat Papunetistä. Kuvaaja: Irene Dimitropoulos.

Yhdessä lasten kanssa tehty tuoksulaatikko toi kestävän kehityksen aiheita moniaistillisesti lähelle lasten arkea. Kuvaaja: Irene Dimitropoulos.

Lähteet

- Dimitropoulos, I. 2022. [Sustainable Future Skills in Early Childhood Education and Care. Developing Narrative Practices to Promote Participation with Helsinki City's Fox Model.](#) Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosionomitutkinto. Degree Programme Bachelor of Social Services. Theseus.
- Helsingin kaupunki 2021. [Tutkien, seikkaillen ja leikkien kohti kestäväää tulevaisuutta. Kettu-materiaali.](#) Haettu 20.10.2022.
- Majander, L. & Ojala, T. 2013. Ipana-Impro. Opas osallistavaan satuimprovisaatioon. Helsinki: Draamatyö.
- Opetushallitus 2021. [Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021.](#) Helsinki. Haettu 25.10.2022.
- Rainio, A. 2022. [Sanattomat kommunikaatiokeinot auttavat päiväkodin arjessa.](#) Aivoliitto.

Satu Hakanen

Turvallisien askelin – musiikki
herättää, kuljettaa ja kannattelee
lapsiryhmän tarinoita ja tunteita

Musiikkitoiminta varhaiskasvatuksessa painottuu ohjattuihin laulu- ja musiikkihetkiin tai laulu- tai loruleikkeihin. Ne ovatkin erittäin tärkeä, luonnollinen osa lasten päiväkotipäivää. Musiikkia integroidaan myös muihin alueisiin, kuten vaikkapa liikkumiseen, laskemiseen tai ylipäänsä eri asioiden opettamiseen.

Musiikkia voidaan käyttää lapsiryhmässä tavoitteellisesti myös lasten hyvinvoinnin tukemiseen, esimerkiksi lasten osallisuuden vahvistamiseen, tunnekasvatukseen tai parhaimmillaan kiusaamisen ehkäisyyn ryhmässä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022) mukaan olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia.

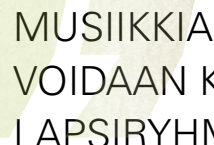
Taideilmaisuus tukee lapsen ja lapsiryhmän hyvinvointia

Musiikin hyödyistä on tehty paljon tutkimuksia, ja usein näitä positiivisia vaikutuksia koemme itsekkin. Musiikki rentouttaa, saa kokemaan erilaisia tunteita,

lohduttaa, auttaa oppimaan uutta kieltä. Myös Maailman terveysjärjestö WHO on esittänyt taiteen, ei siis pelkästään musiikin, edistävän terveyttä ja hyvinvointia (Fancourt & Finn 2019). Miksi emme tarjoaisi taiteen hyvinvointihyötyjä myös lapsille, kera yhteisten tarinoiden ja leikin?

Päiväkodin musiikkitoiminta parhaimmillaan vahvistaa koko ryhmän hyvinvointia. Silloin keskeistä on yhdessä musiikista nauttiminen, musiikin tekeminen, musiikin yhdistäminen leikkiin, musiikin herättämien tunteiden salliminen, jakaminen ja niiden työstäminen. Oleellista on osallisuutta tukeva pedagogiikka. Yhteinen tekeminen, jossa kaikki saavat toimia ja vaikuttaa omana itsenään, vahvistaa pikkuhiljaa yhteenkuuluvuuden tunnetta (Nivala 2021).

Musiikillinen ilmaisu kuuluu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022) osana oppimisen alueisiin ja keskeisinä tavoitteina mainitaan muun muassa lapsen kiinnostuksen ja suhteen vahvistaminen musiikkiin

MUSIIKKIA
VOIDAAN KÄYTTÄÄ
LAPSIRYHMÄSSÄ
TAVOITTEELLISESTI
MYÖS LASTEN
HYVINVOINNIN
TUKEMISEEN,
ESIMERKIKSI LASTEN
OSALLISUUDEN
VAHVISTAMISEEN,
TUNNEKASVATUKSEEN
TAI PARHAIMMILLAAN
KIUSAAMISEN
EHKÄISYYN
RYHMÄSSÄ.

elämyksellisen kuuntelun avuin, leikinomaisesti. Lapsia tulisi rohkaista käyttämään musiikkitoiminnassa mielikuvitusta ja ilmaisemaan eri tavoin musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita.

Musiikissa tulisi käyttää eri työtapoja:

lauluja, loruja, soittamista, musiikin kuuntelua ja musiikkiliikuntaa

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Näistä sekä lapset että varhaiskasvatuksessa työskentelevät aikuiset löytävät varmasti välineen, joka on itselle mieluisin. Musiikki otetaan mukaan yhteisen leikin välineeksi, ja se johdattelee arjen ja mielikuvituksen tarinoihin, sallii tunteet, johdattelee hyvälle mielelle ja herkistää oppimiselle.

Musiikin elementit ohjaavat ja syventävät yhteistä leikkiä

Musiikin elementtejä ovat rytmi, tempo, muoto, melodia, harmonia, sointiväri ja dynamiikka (Lindeberg-Piironen 2017). Musiikki rakentuu näistä elementeistä, ja ne vaikuttavat meihin eri tavoin.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022) mukaan leikkilisen

musiikkitoiminnan tulisi kehittää lasten valmiuksia hahmottaa äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa.

Musiikin elementtejä tietoisesti hyödyntämällä voimme luoda erilaisia tunnelmia ja kokea ja ilmaista tunteita. Musiikin avulla voimme luoda myös hyvää mieltä, turvaa. Musiikin eri elementtejä voi hyödyntää ohjaamisessa – aina ei tarvitse sanallisia ohjeita. Musiikkia kokonaisuudessaan tai sen elementtejä on usein helpompi ymmärtää ja niihin on myös helpompi keskittyä kuin puheeseen.

Kun aloitellaan tarinallinen leikki, jonka tavoite on vahvistaa lasten tunnetaitoja, voidaan hyödyntää musiikkileikkejä, jotka herättelevät kehoa sekä mieltä ja ovat merkki, että nyt yhteinen seikkailu alkaa. Erilaiset **rytmittelyt ja tempot** yhdistettyinä esimerkiksi kehosoitimien käyttöön saavat osallistujat virittäytymään tunnelmaan, ja niillä kohotetaan yhteistä energiaa. Koko leikissä voi olla yhteinen syke tai kesken leikin rytmit syventävät leikin kulkua.

Leikissä voidaan kävellä rytmisissä läpi tiheän taikametsän tai liikkua musiikin

rytmin mukaan arvokkaasti kuin hovin väki konsanaan. Musiikin rytmejä voi myös lukea, laulaa tai soittaa esimerkiksi kuvioista tai vaikkapa valokuvista. Oleellista ei ole silloin, soitetaanko väärin vai oikein, vaan se, että soitetaan yhdessä.

Musiikki soi erivärisesti, esimerkiksi tummasta kirkkaaseen. **Sointiväriiltään** erilaiset musiikit voivatkin innostaa lapsia (ja aikuisia!) tarinoimaan omia tarinoita. Valmiita tarinoita voidaan lukea lapsille niin, että taustalla soi sointiväriiltään tarinaa tukeva musiikki. Tietyn värinen musiikki voi johdatella koko lapsiryhmää yhteiselle seikkailulle, joka etenee musiikin luoman tunnelman mukaan.

Melodia on musiikista se elementti, jonka helposti tunnistamme tai joka jää mieleen. Aikuiset usein oman kokemuksen kautta tietävät, että eri musiikit herättävät erilaisia tunteita. Näitä kokemuksia voimme tuoda myös lapsille valitsemalla erilaisia musiikkeja ja järjestämällä erilaisia kuunteluhetkiä päiviin muistaen myös rentouttavat musiikkihetket. Näihin hetkiin voi yhdistää rauhallista tanssia yhdessä tai hierontaa käyttäen apuna muun muassa

siveltimiä, höyheniä, palloja, satujen piirtämistä selkään tai musiikkimaalausta.

Hetkestä nauttimisen lisäksi tärkeää on, että lapset saavat kertoa tai muilla tavoin ilmaista musiikin herättämiä mielipiteitä, mielikuvia ja tunteita. Jokaisen tarina tai kokemus on tärkeä, kenenkään mielipide musiikista ei ole väärä. Mielikuvat voivat olla totta tai tarua. Lasten kanssa voidaan kuunnella erilaisia musiikkeja, kuten klassisista, eri kulttuurien musiikkia, lapsille sävellettyä musiikkia, instrumentaalimusiikkia, poppia, rokkia... Kun aikuiset kuuntelevat lasten kanssa erilaisia musiikkeja, tarjoavat he samalla lapsille erilaisia kokemuksia, väylän erilaisiin tunnemaailmoihin.

Olemme tottuneet duuri- ja mollivoittoiseen **harmoniaan** musiikissa. Entä jos kokeilisimme ”riitasointuja”? Miltä silloin kuulostaa yhteisesti soitettu musiikki? Mitä tunteita se herättää meissä? Musiikkityyleissä ja eri kulttuurien musiikeissa on erilaisia harmonioita. Miten kiinnostavaa onkaan kuunnella

niitä ja samalla oppia ymmärtämään musiikin moninaisuuden kautta ihmisten moninaisuutta.

Useissa laululeikeissä käytetään musiikin **dynamiikan** vaihteluita hyödyksi. On hyvä muistaa, että voimme käyttää tätä myös leikissä, tarinoissa ja runoissa. Miten paljon se vaikuttaa myös tunteisiin, kun lauletaan tai rytmitellään voimakkaasti tai sitten hiljempaa? Voimmeko ilmaista tätä myös keholla?

Dynamiikan vaihteluiden avulla hiljaisempi lapsi voi turvallisesti yhdessä kokeilla, liikkua ja äänellä voimakkaasti vaikkapa musiikkiliikuntaleikissä tai oikein hiljaa liikkuminen ja laulaminen voi rauhoittaa vilkkaampaa ja auttaa säätämään omaa toimintaa. Myös pienten taaperoiden kanssa dynamiikan vaihteluita kannattaa käyttää, ja monet kasvattajat tekevätkin niin luonnostaan. Lapsi rauhoittuu, kun puhutaan hiljempaa ja hitaammin. Riehakkaat laulut kovaa ja nopeasti laulettuna naurattavat ryhmän pienintäkin lasta, ja koko ryhmään leviää hyvä mieli.

Soittimilla improvisoiden yhteisiä tarinoita

Päiväkodin pölyttyneet soittimet kannattaa ottaa musiikkivarastosta käyttöön, vaikka ei edes tietäisi soittimien nimiä. Niiden nimiä ja tarinoita voi keksiä yhdessä, ja toisaalta etsiä niistä myös oikeaa tietoa. Lapsia kiinnostavat soittimien vaikeat nimet ja erityisesti niihin liittyvä historia, jos se kerrotaan innostavasti.

Perinteisesti soittimia käytetään lastenlaulujen säestyksessä. Soittimia voi lisäksi käyttää monenlaisissa yhteisleikeissä esimerkiksi hippa- tai arvausleikeissä. Soittimien avulla voi vahvistaa leikin tuomia tunteita kuten jännitystä ja iloa.

Soittimien avulla voidaan myös tehdä improvisaatiota. Jokainen saa soittaa silloin osana ryhmää sitä, miltä tuntuu. Tärkeää on kuitenkin yhteisestä improvisaatiosta syntynyt kokemus ”meidän omasta musiikista”.

ON TÄRKEÄÄ TUNTEA LASTEN HUOLTAJIA JA PERHEIDEN KULTTUUREJA. KOTOA VOIDAAN PYYTÄÄ PÄIVÄKOTIIN MUSIIKKIA, JOTA PERHE KUUNTELEE ERILAISISSA TILANTEISSA.

Improvisaatio onnistuu, jos tunnelma on salliva ja innostunut ja siihen on valittu miellyttävältä kuulostavia soittimia. Improvisaatiokin tarvitsee rakenteita, jotka luovat osallistujille turvaa. On tärkeää sopia yhdessä muun muassa se, milloin on hiljaista, milloin on tauko, milloin saa soittaa voimakkaasti ja milloin hiljaa, milloin soitetaan sooloa ja milloin laulu loppuu. Sanoja ei tarvita, eleitä ja yhteisesti sovittuja merkkejä kylläkin.

Tärkeää on kysellä lapsilta ideoita ja pyytää myös heitä improvisaation ohjaajiksi. Improvisaation tavoite on yhteisen tekemisen lisäksi tunteiden ilmaiseminen luovalla tavalla. Improvisaation herättämistä tunteista voidaan myös keskustella, piirtää tai tehdä tarinoita. ”Meidän omat tarinat” -soittoja voi myös videoita (luvan kanssa), ja niitä voi kuunnella tai katsella uudestaan ja kokea myös niihin liittyvät tunteet uudelleen.

Tarinalliseen leikkiprojektiin voi myös ottaa soittimia mukaan. Soittimet voivat olla leikissä jotain muuta kuin ne ovatkaan: rumpu voi olla tarinan puu, quiro sammakko, tai soittimen ääni voi viedä tarinan muihin maisemiin, esimerkiksi hiekkaputki rannalle aaltojen ääreen.

Musiikki siltana koteihin

Ääniä ja hyräilyä on käytetty kauan, kun on haluttu rauhoittaa tai innostaa vauvaa. Loruttelu ja laulaminen voivatkin lujittaa aikuisen ja lapsen kiintymyssuhdetta sekä kotona että päiväkodissa. Musiikin luoma turva ei jää pelkästään vauva-aikaan. Myös vanhempien lasten kanssa

voidaan hellitellä ja luoda turvallista kiintymyssuhdetta musiikin avuin. Pukemistilanteissa voi höpsötellä loruja, voidaan laulaa vaatelaulua tai hyräillen rauhoittaa lasta, jonka tunteiden säätely ei toiminut sillä kertaa kurahousuja pukiessa.

Kaikkea samaa myös vanhemmat voivat tehdä kotona ja varmasti tekevätkin. Päiväkodin henkilöstö voi myös välittää perheille tietoa siitä, miten paljon musiikin on todettu tukevan lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Kun yhteistyötä on rakennettu toisia kunnioittavasti, voidaan jakaa myös kasvatuksellisia vinkkejä puolin ja toisin: ”Oletko muuten hyräillyt Elefanttimarssia, kun lastasi harmittaa? Se saa ainakin täällä päiväkodissa hänet paremmalle päälle ja sen jälkeen pääsemme pohtimaan lapsesi kanssa, mikä harmittaa.”

On tärkeää tuntea lasten huoltajia ja perheiden kulttuureja. Kotoa voidaan pyytää päiväkotiin musiikkia, jota perhe kuuntelee erilaisissa tilanteissa (esimerkiksi juhlissa). Perheiden musiikkitarinoiden kautta voidaan oppia tuntemaan paremmin lapsiryhmän lapsia ja lapset toisiaan. Musiikkia on helppo tuoda nykyään

päiväkotiin, oikeastaan tarvitsee vain nettilinkin. Voi keksiä paljon muitakin tapoja, miten musiikki voi toimia siltana koteihin. Toisaalta on hyvä ottaa huomioon, ettei musiikki kuulu kaikkien perheiden kulttuuriin ollenkaan.

Musiikkitoiminnassa jokainen saa loistaa

Laadukas pedagogiikka edellyttää toimivaa tiimityötä. Myös aikuisilla on tarve olla osallisia ja kuulua ryhmään. Kun tehdään töitä yhdessä, vaatii se muun muassa innostumista toisen osaamisesta, sitoutumista yhteisiin sisältöihin ja tavoitteisiin sekä vastuun ottamista tiimin ilmapiiristä ja työnjaosta (Roos & Ahonen 2019). Onkin tärkeää, että koko lapsiryhmän tiimi tietää musiikkihetken tai tarinallisen leikin tavoitteet ja suunnitelmat ja toteuttaa niitä.

Aikuiset ovat lapsille mallina: näin me musisoidaan ja leikitellään yhdessä! Parhaimmillaan yhteiseen musisointiin ja leikkiin sukeltaminen luo työhyvinvointia myös työntekijöille sekä voimavaroja ja onnistumisen kokemuksia tiimille.

On tärkeää, että musiikkitoiminnassa huomioidaan ryhmän jokaisen lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Jos musiikkitoiminta ei kosketa lasta, hänen yksilöllistä ilmaisuaan ei tueta tai hänen ei sallita näyttävän tunteitaan, lapsi helposti näyttää sen joko vetäytymällä tai hakien huomioita negatiivisin keinoin. Usein myös perehtyminen lasten kulttuuriin ja sen sisällyttäminen musiikkitoimintaan innostavat lapsia. Jos ruutu-aika kuluu helposti loppuun kotona, onko mikään sen innostavampaa kuin että päiväkodin tarinalliseen leikkiin sisällytetään lapsen lempitelevisiosarjan musiikki?

Osallistava ja salliva musiikkitoiminta, yhteinen tarinointi musiikin avulla, innostaa usein kaikki ryhmän lapset mukaan. Musiikki toimii siinä parhaimmillaan kielenä. On kuitenkin hyvä muistaa, että kielen ja musiikin lisäksi on usein tarpeen käyttää kommunikoinnin lisänä kuvia, piirtämistä, eleitä, kehon liikkeitä ja tukiviittomia niin, että kaikki lapset varmasti pääsevät mukaan ja saavat myös mahdollisuuden tulla ymmärretyksi.

On myös muistettava, että kuten kaikki aikuisetkaan, kaikki lapsetkaan eivät ole samanlaisia: yksi lähtee täysillä ilmaisemaan itseään musiikin keinoin, toinen saattaa enemmän seurata. Usein ilmeet ja eleet kuitenkin kertovat aikuiselle sen, ovatko kaikki mukana.

On hyvä ymmärtää, että musiikki voi nostaa erilaisia tunteita pintaan. Joskus musiikin aikaansaama tunne voi olla hillitön nauruhepuli, joskus taas musiikki voi nostaa pintaan negatiivisen tunteen. Sitä ei tarvitse säikähtää. Jos tilannetta yritetään sanoittaa ja ymmärtää yhdessä, se on tunnekasvatusta parhaimmillaan. Pääasia silloinkin on, että jokainen ryhmän jäsen otetaan siinä huomioon ja kaikki kokevat turvaa.

Musiikki pääsääntöisesti vapauttaa ihmisissä hyvän mielen hormoneja, ja sen voimaa kannattaa hyödyntää. Hyvällä mielellä olevassa ryhmässä on turvallista tunnistaa, ymmärtää, sanoittaa, säädellä ja tuoda esiin omia ja muiden tunteita.

Lähteet

Ahonen, L. & Roos, P. 2019. Iloa ja oivalluksia! Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Kasvusto.

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?](#) A scoping review. World Health Organization. Regional Office for Europe.

Lindeberg-Piironen, A. 2017. Mistä on musiikki tehty? Teoksessa Lindeberg-Piironen, Anne & Ruokonen, Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classicus Oy.

Nivala, E. 2021. Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. Journal of Early Childhood Education Research 10 (1), 33.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Helsinki: Opetushallitus.

Päiväkotien leikkiprojekti

Tässä luvussa on esimerkkejä päiväkotien toteuttamista leikkiprojekteista. Näissä kirjoituksissa kuvataan elävästi tarinatyöskentelyn erilaisia lähtökohtia ja toteutustapoja eri-ikäisillä lapsilla. Tarina ja leikkiseikkailu voi rakentua vaikka kirjan, satuhahmon tai lasten sen hetkisen kiinnostuksen kohteen ympärille.

Pieni jääkarhu etsii Olaf-lumiukkoa

Ilona Puro, Vantaa, Leinelän päiväkoti

Leinelän päiväkodin Suoseikkailijoiden ryhmässä leikittiin Frozen-maailmassa koko kevät. Lapsia kiinnostivat sadut, ja yhdeksi lempikirjaksi valikoitui *Olaf ja kolme jääkarhua* (2018). Näistä lähtökohdista syvennyttiin jääkarhujen maailmaan tutkivan oppimisen keinoin.

Lapset etsivät jääkarhuista tietoa tableteilla: mitä ne syövät ja missä

asuvat? Selvisi, että jääkarhut ovat uhanalainen laji. Näistä tiedoista esikoululaiset kokosivat suuren jääkarhujulistein, ja samalla harjoiteltiin yhteistyön tekemistä.

Tämä innosti lapsia askartelemaan jääkarhuhahmoja, jotka kurkistelivat lumesta. Askartelemalla harjoiteltiin keskittymistä, sinnikkyyttä ja

Tietoa jääkarhuista. Kuvaaja Ilona Puro.

hienomotorisia taitoja. Pienet taiteilijat pääsivät myös sommittelemaan jääkarhut seikkailemaan kimaltelevaan lumimaisemaan.

Pieni jääkarhu mukaan leikkeihin

Olaf ja kolme jääkarhua -kirjan hahmot heräsivät eloon Leinelän työntekijöiden teatteriesityksessä. Mukana oli myös jääkarhukäsinukke. Esityksessä pieni jääkarhu ei ehtinyt nopeasti juoksevan Olaf-lumiukon perään. Jääkarhu jäi kaipaamaan lumiukkoa, ja lasten kanssa pohdittiin tunteita. Miltä pienestä jääkarhusta mahtoi tuntua, kun ystävää katosi? Lapset lupasivat auttaa jääkarhua löytämään Olafin.

Jääkarhu pääsi lasten leikkeihin mukaan. Leikeissä pieni jääkarhu kohtasi erilaisia tunteita, kuten pelokas, iloinen, kiukkuinen, surullinen, kateellinen, väsynyt. Näitä tunteita pohdittiin yhdessä lasten ja aikuisen kanssa ja mietittiin, kuinka erilaisiin tunnereaktioihin tulisi suhtautua, kun niitä ilmenee leikeissä. Leikeissä esimerkiksi pikku jääkarhu pelkäsi kummitusta. Yksi poika osasi kertoa, että

jos pelottaa, pitää pikku karhusta pitää huolta. Poika halasi jääkarhua.

Pikku jääkarhu halusi mukaan lasten leikkikerhoon. Siellä aiheena olivat tunteisiin liittyvät aistikokemukset. Leikkikerhossa heräteltiin aisteja laulamalla, piirtämällä, koskettamalla ja keksejä maistelemalla. Leikkien lomassa keskusteltiin lasten kanssa siitä, miltä eri aistikokemukset tuntuivat. Jokainen lapsi sai huomiota – myös pieni jääkarhu.

Tunnetaitojen harjoittelua

Jääkarhuteema jatkui toisella tarinalla. Tarinaan tuli täydentää tunnesanat, jotka kuvasivat parhaiten jääkarhun tunteita eri tilanteissa. Lapset pääsivät kertomaan omista kokemistaan tunteista pelaamalla tunnetaitopeliä. Samalla harjoiteltiin yhteistä keskustelua puheenvuoroa pyytäen ja toista kuunnellen. Pikku jääkarhu pääsi myös mukaan lasten lauluhetkelle, jossa opeteltiin erilaisten tunteiden ilmaisua ja niihin liittyviä äänimaailmoja. Lauluihin etsittiin tunnekuvia kuvaamaan laulun tunnelmaa. Sitten laulettiin

Jääkarhut lumimaisemassa. Kuvaaja Ilona Puro.

Tunnetaitopelin äärellä. Kuvaaja Ilona Puro.

Yhteinen musiikkihetki. Kuvaaja Ilona Puro.

Jääkarhun ongelmia ratkomassa. Kuvaaja Ilona Puro.

Kielinuppu-musiikkivideoiden säestämiä lauluja, jotka opastivat lapsia viittomakielen avulla ilmaisemaan erilaisia tunnetiloja. Lopuksi musisoitiin yhdessä ja etsittiin eri tunteisiin sopivia ääniä.

Lumiukko Olafin etsintää

Liikuntatuokiolla lapset leikkivät erilaisia leikkejä pienen jääkarhun kanssa, ja heillä oli omat pehmolelut jääkarhun kaverina. Nämä lelut osallistuivat erilaisiin liikuntaleikkeihin, kuten hippaan, tasapainoiluun, hyppimiseen ja venyttelyyn. Venyttelyssä pikku jääkarhu oli melko kömpelö, mutta lapset kannustivat sitä hienosti. Leikkihetken lopussa sattui merkillinen asia. Lapset huomasivat, että salissa oli Olaf-lumiukon märkä jalanjälki! Siitä pääteltiin, että jääkarhun hyvä ystävä oli käynyt siellä. Nyt heräsikin kysymys, missä Olaf nyt on.

Niinpä päätettiin seuraavaksi etsiä Olafia ympäri taloa. Pieni jääkarhu innostui kovasti etsintäpuuhasta. Yhdessä lasten

VENYTTELYSSÄ
PIKKU JÄÄKARHU OLI
MELKO KÖMPELÖ,
MUTTA LAPSET
KANNUSTIVAT SITÄ
HIENOSTI.

kanssa kierrettiin ympäri taloa Olafin etsiskellen. Vihjeitä alkoikin ilmestyä mitä merkillisimmistä paikoista. Lasten riemu oli suunnaton, kun vinkit johdattivat Olafin luokse. Pikkuinen jääkarhu sai ystävänsä takaisin, ja jääkarhu oli todella kiitollinen lapsille, kun he olivat auttaneet häntä etsinnöissä. Veikeä Olaf ei koskaan paljastanut, kuinka oli levittänyt tavaransa ympäri Leinelän päiväkotia, mutta oli selvästi iloinen päästessään takaisin toisten seuraan.

Lähteet

Calliope, G. 2018. Olaf ja kolme jääkarhua. Sanoma. Helsinki.

Mainingin leikkitarinat

Päivi Kortelainen, Essi Mäyrälä, Janica Tallqvist ja Riitta Zitting
Espoo, Mainingin päiväkoti

Helmet-ryhmän avaruusseikkailu

Mainingin päiväkodissa Helmet-ryhmässä lapsia kiinnosti avaruusteema. Yhteisen ideoiden pohjalta aloitettiin Avaruusmerirosvo-projekti. Aikuinen ompeli lasten ohjeiden mukaan hahmon, jolla oli lonkerojalat, kolme suuta ja kolme silmää. Lapset nimesivät hahmon Meduusaksi.

Projektiin päästiin virittäytymään, kun avaruusolennoksi pukeutunut aikuinen toi Meduusan ryhmään. Lapset esittäytyivät Meduusalle, kertoivat ryhmästä, sen tavoista ja säännöistä. Meduusa oli seuraamassa muun muassa pukemistilannetta, kun lähdettiin ulkoilemaan. Lapset ohjeistivat Meduusaa, miten pukeminen sujuu ja miten tilanteessa toimitaan.

Meduusa osallistui myös leikkeihin. Teimme esimerkiksi pöydästä merirosvoaluksen. Leikki eteni lasten ehdotusten pohjalta, mutta aikuiset kannattelivat tarvittaessa leikin juontaa ja etenemistä.

Kun lapset olivat tutustuttaneet Meduusan päiväkodin elämään, Meduusa pyysi vuorostaan lapsia mukaan tutustumaan avaruuteen. Askartelimme kattoon auringon ja planeetat sekä ryhmätilaan raketin. Lasten toiveiden ja mielenkiinnon mukaan suuntasimme ensimmäiseksi aurinkoon. Askartelimme hatut suojaksi kuumuudelta ja leikimme lasten heidän itsensä kehittämää sulatusleikkiä. Leivoimme myös aurinkokeksejä.

Seuraavaksi lapset halusivat matkustaa Saturnukseen. Innostuimme tekemään avaruusmusiikkia: minkälaisia ääniä voisi

*Tarinan Meduusa-hahmo.
Kuvaajat: Hanna Hakkarainen, Marju Körgemäe
ja Ingrid Laidoner.*

kuulua Saturnus-planeetalla? Etsimme myös taskulampuilla huoneeseen piilotettuja avaruusolioita, jotka paljastuivat korteista taskulampun avulla. Lisäksi opimme planeettojen nimet avaruuslaulun

*Hahmokiviä paistumassa.
Kuvaajat: Hanna Hakkarainen, Marju Kõrgemäe
ja Ingrid Laidoner.*

avulla ja luimme avaruusaiheisia kirjoja. Lopuksi palasimme Maa-planeetalle. Ennen kuin Meduusa lähti tervehtimään muita maan asukkeja, teimme vielä yhteisen metsäretken, yritimme katsoa kaukoputkilla planeettoja ja muistelimme seikkailuamme Auringossa ja Saturnuksessa.

Taskurapujen tunnebussi

Alle kolmevuotiaiden Taskurapuryhmässä lapsia kiinnostivat erityisesti ajoneuvot. Lasten maskotiksi askarrettiin keltainen

bussi, johon laitettiin lasten kuvat ikkunoihin. Bussista tuli tunnebussi. Välillä bussi oli iloinen, välillä surullinen, vihainen tai pelokas. Bussi osallistui ryhmän toimintoihin, esimerkiksi laulua ja lukuhetkiin. Lapset löysivät bussin takakontista muun muassa tunnekortteja, lauluja ja kirjoja. Välillä rauhoituimme bussin kanssa, esimerkiksi loikoilimme lattialla hämärässä huoneessa taskulamppujen ja rauhallisen musiikin kanssa. Kävimme myös ajelemassa oikealla bussilla ja metrolla.

Esikouluryhmän vahvuusvarikset

Esikouluryhmän mukana oli seikkaillut varis. Variksesta oli tullut jo tärkeä hahmo lapsille, koska se oli seikkaillut lasten arjessa mukana jo tovin. Lapset lähtivät miettimään, että jos itse olisi lintu, niin millainen lintu olisi. Minkälaisia taitoja ja vahvuuksia omalta linnulta löytyisi?

Lasten mielestä varis oli hieman yksinäinen. Yhdessä mietittiin, millainen olisi hyvä kaveri varikselle. Lapset askartelivat omat lintuhahmot, joilla

*Tunnebussi.
Kuvaajat: Hanna Hakkarainen,
Marju Kõrgemäe ja Ingrid Laidoner.*

saattoi leikkiä variksen kanssa, ja sitten he saivat kertoa omasta hahmostaan toisilleen. Huomattiin, että kaikki ovat erilaisia ja jokaisella oli omat vahvuutensa ja hankaluutensa. Lapset pohtivat myös, miten erilaiset linnut pärjäävät yhdessä. Tämän projektin myötä oli mahdollista työstää monipuolisesti erilaisia tunne- ja vahvuustaitoja esikoululaisten kanssa. Lapset eläytyivät helposti erilaisiin tilanteisiin lintujen kautta, ja näin tunteita oli mahdollista turvallisesti käsitellä.

Metropolian opiskelijoiden toteuttamat satumaailmat

Tässä osiossa esitellään Metropolian opiskelijoiden suunnittelemaa ja toteuttamia leikkiprojekteja, jotka perustuvat kirjan ensimmäisessä luvussa esiteltyyn tarinalliseen leikkiin ja hahmotyöskentelyyn. Näissä projekteissa opiskelija oli pukeutunut roolihahmoksi, mutta tarinaa eteenpäin kuljettava hahmo voi olla myös pehmolelu, kuva tai vain mielikuvitusolento, joka ei aina edes näyttäydy vaan esimerkiksi jättää viestejä tai soittaa puhelimella. Jokaisessa esimerkissä toiminnan lähtökohtana ovat lapsiryhmän kiinnostuksen kohteet ja tarpeet.

Opiskelijoiden toteuttamissa leikkiprojekteissa konkretisoituu, miten erilaisia tavoitteita toiminnalle voi asettaa. Lisäksi silloin, kun tarinaa kuljettaa eteenpäin satuhahmo, leikki soljuu eteenpäin ja siinä painottuvat vahvasti myös lasten tunteiden opettelu ja säätely yhdessä. Myös turvallisen ilmapiirin merkitys on olennaista koko leikkiprojektin onnistumiselle. Jokainen lapsi täytyy saada motivoitumaan ja innostumaan toiminnasta omalla tavallaan.

Pellet pulassa

Milena Kärnä ja Anni Taurula

Toiminnallisten leikkikertojen tavoite:

Tavoitteena on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja uteliaisuutta ja kiinnostusta teksteihin. Tähän liittyi myös monilukutaidon tarkastelu. Lisäksi toiminta kytkeytyy tunnetaitojen, ilmaisun eri muotojen, matematiikan ja etiikan oppimisalueisiin.

Tarinallista leikkiä kuljettava hahmo:

Milena ja Anni -pellet

Leikkiprojektimme lähtökohtana oli, että pellen nenä oli hävinnyt ja sitä etsiessä tapahtui monenlaisia tarinan käännteitä, arvoituksia ja onnistumisen kokemuksia. Oppimistehtäviä ratkottiin erilaisen toiminnan, ajattelun haasteiden ja leikkien avulla.

Ennen varsinaisen leikkiprojektin aloitusta tutustumiskäynnillä päiväkodissa keskustelimme lasten

kiinnostuksen kohteista ja siitä, mitä päiväkodissa tehdään. Jokainen sai kertoa omasta mieluisasta tekemisestä. Lasten vastauksista nousivat mielenkiinnon kohteina esille matematiikka, askartelu, liikuntaleikit, ulkoilu ja avaruus. Ryhmässä oli harjoiteltu myös paljon ongelmanratkaisutehtäviä. Kerroimme, että tulisimme käymään lasten luona useita kertoja ja alkamassa oli leikkiprojekti, joka liittyi sirkukseen. Aihe nostatti lasten keskuudessa riemunkiljahduksia ja innostusta.

Leikkiprojekti alkoi niin, että Milena-pelle ilmestyi ryhmätilaan mielteliäänä. Pelle kertoi, että hänen ystäväänsä Annia suretti jokin asia eikä tämä uskaltanut tulla lasten luokse. Milena-pellellä oli mukanaan marakassi, jota käytetään sirkuksessa merkinä, jolloin pellen tulee kokoontua yhteen ennen esitystä. Lapset saivat vuorotellen kokeilla soitinta.

Marakassi kulki jokaisen leikkikertamme mukana, ja merkkiääni kertoi, että roolihahmojen toiminta alkoi. Näin

lapset tiesivät, että oli aika hypätä mielikuvitusmaailmaan. Tarinallisen leikin lopussa menimme aina rinkiin ja laitoimme kädet yhteen ja huusimme yhdessä lopetusmerkin. Tämä kertoi lapsille, että toimintamme on päättynyt ja roolihahmot lähtevät takaisin sirkukseen.

Anni saapui ryhmätilaan marakassin soiton jälkeen ja oli surullisen oloinen. Anni piteli käsiä nenänsä edessä ja piilotteli selvästi jotakin. Tässä vaiheessa mietimme yhdessä lasten kanssa, mikä Annilla voisi olla. Keskustelimme lasten kanssa erilaisista tunteista, ja nopeasti lapset huomasivat, että Annilta puuttui pellen nenä, mikä harmitti häntä. Sitten pohdittiin yhdessä, mitä voi tehdä, jos huomaa, että toista harmittaa jokin asia.

Tämän jälkeen kerroimme lapsille, että Annin nenä on hävinnyt ja tarvitsemme apua nenän löytämiseen, sillä sirkusesiintymisen oli tulossa eikä ilman nenää ole mitään asiaa esiintymään. Lapset tarjoutuivat innokkaina auttamaan. Anni-pellelle tuli parempi mieli lasten

lohdutuksista. Yhtäkkiä Milena-pelleä rupesi kutittamaan selästä ja sieltä löytyi kirjekuori. Kirjekuoressa oli kuva avaruudesta, jossa oli yksi ylimääräinen punainen planeetta. Lapset ymmärsivät heti, että tämä ylimääräinen planeetta oli Anni-pellen nenä. Sovimme lasten kanssa, että jokainen miettii, miten nenän saisi avaruudesta takaisin. Nimesimme lapset pellenauteiksi, jotka auttavat meitä löytämään nenän. Leikkihetken lopetuksessa käytimme pelleduuhdusta: "PELLENAUTIT MATKAAN!"

Seuraavalla kerralla Anni-pelle tuli ryhmätilaan ensimmäisenä ja ihmetteli ääneen, missä Milena-pelle oli. Pellet olivat ottaneet keskenään juoksukilpailun, kumpi on nopeammin perillä lasten luona. Lapset pohtivat, miten Milena saataisiin ryhmätilaan. He muistivat, että marakassia soittamalla pellet kokoontuvat sirkuksessa yhteen. Äänimerkistä Milena saapui hengästyneenä huoneeseen. Milena-pelle oli eksynyt juoksukilpailun aikana hammashoitolaan. Anni paljasti huijanneensa juoksukilpailussa ja oli tullut

portaiden sijaan hissillä. Keskustelimme lasten kanssa, miten tällaisessa tilanteessa tulisi toimia ja mikä on oikein ja mikä väärin. Anni pyysi Milenalta anteeksi huijaustaan.

Lapset muistivat viime kerran ongelman, että Annin nenä oli avaruudessa. Lapsia askarrutti, miten pääsisimme avaruuteen hakemaan kadonnutta nenää, ja he ehdottivat, että tarvittaisiin raketti avaruusmatkalle. Lasten kanssa piirrettiin ja suunniteltiin raketit, ja näiden piirustusten pohjalta pellemekaanikko voisi rakentaa ne.

Viimeisellä leikkikerralla pellet tulivat ryhmätilaan marakassia soittaen, jolloin lapset tiesivät, että tarinallinen leikki jatkuu. Pellet kertoivat, että sirkuksen pellejohtaja oli päättänyt, että me emme voi mennä avaruuteen, koska se ei ole turvallista ja esityksemme lähestyy kovaa vauhtia. Pellejohtaja oli itse lähtenyt avaruuteen etsimään hukassa olevaa nenää. Yhtäkkiä Anni-pellen puhelin alkoi soimaan ja pellejohtajalta tuli puhelu: "Hei pellet ja pellenautit, minä, pellejohtaja, lähdin

avaruuteen etsimään nenää, mutta nenä ei ole täältä. Annan teille seuraavan tehtävän, jotta voitte löytää nenän: siirtykää liikuntasaliin, niin pellet kertovat teille siellä tarkemmat ohjeet. Tsemppiä etsintöihin, ja voikaa hyvin siellä maan päällä!"

Liikuntasalissa kerroimme lapsille, että ennen sirkusesityksiä olemme tykänneet jumpata leikkivarjon kanssa. Kokeilimme eri leikkejä, kuten hedelmäsalaattia, sirkusteltoa ja popcornia, ja teimme myös varjon kanssa laineita eri sään mukaan. Näiden leikkien jälkeen yksi lapsista huomasi kirjeen kaapin päältä. Kirjeessä oli arvoitus, joka johdatti lapset käytävälle etsimään pellen nenää. Lähdimme käytävälle etsimään nenää, ja lopulta nenä löytyi sinitarralla kiinnitettynä seinästä. Lapset saivat diplomit kiitoksena onnistuneesta auttamisesta.

Nelli Nallen talviuniongelma

Ida Lampinen ja Jasmin Lindbohm

Toiminnallisten leikkikertojen tavoite:

Tavoitteena on vahvistaa lasten ilmaisutaitoja erilaisin luovin menetelmin. Lisäksi tutustuttiin liikuntaleikkien avulla monipuolisiin motorisiin taitoihin ja rytmeihin.

Tarinallista leikkiä kuljettava hahmo:

Onni Orava ja Nelli Nalle

Leikkiprojektin tarina rakentui siitä, miten Nelli Nalle saadaan takaisin talviunille hänen herättyään liian aikaisin. Lasten aloitustapaamisessa oli mukana Onni Orava -pehmolelu. Kerroimme, että Onni Orava kuuluu ystävällemme Nelli Nallelle. Pohdimme yhdessä lasten kanssa, mitä karhut tekevät talvisin. Lapset osasivat vastata, että ne nukkuvat talviunta. Tästä päästiin ongelmaamme: Nelli Nalle oli herännyt talviuniltaan liian aikaisin ja oli yksinäinen, sillä kaikki perheenjäsenet ja

ystävät olivat vielä nukkumassa. Miten saisimme Nelli Nallen nukahtamaan vielä loppukevääksi? Lapsille kerrottiin, että Nelli tulee käymään, ja lapset halusivat olla Nellin kavereita.

Seuraavalla kerralla mukana oli taas Onni Orava, ja lapset muistivat sen kuuluvan Nelli Nallelle. Lapsille kerrottiin, että olemme kuulleet, että Nelli Nalle olisi jossain lähettyvillä. Näytimme lapsille marakassin ja kerroimme, että

sitä soittamalla Nelli ehkä uskaltautuisi tulemaan. Soittamalla ja Nelliä huutelemalla tämä saapui uneliaana huoneeseen ja huomasi siellä Onni Oravan. Sitten Nelli huomasi kaikki uudet lapset vierellään.

Nelli kysyi Onni Oravalta, tutulta ja turvalliselta uninalleltaan, että keitä nämä lapset ovat. Nelli kertoi haluavansa kuulla lasten nimet, joten kävimme esittelykierroksen. Nelli Nalle oli tyytyväinen saadessaan uusia ystäviä. Nelli Nalle pohti, että hän haluaisi nähdä myös lasten unileluja. Nelli kertoi lapsille, kuinka oma unilelu oli kaikille tuki ja turva ja kuinka hänkään ei voisi nukkua ilman Onni Oravaa. Nelli Nalle ehdotti, että voisimme piirtää oman unilelun, niin hän näkisi, miltä ne näyttäisivät.

Lapset innostuivat piirtämään ja esittelemään omia unilelujaan. Nelli Nalle kertoi, että miettii lasten unikavereita

tänään illalla ja yrittää niiden avulla saada unta. Nelli Nalle kiitti lapsia avusta. Jäimme jännityksessä odottamaan seuraavaa päivää, saapuuko Nelli vai onko hän päässyt takaisin talviunille...

Seuraavana päivänä lapset olivat liikuntasalissa ja yksi lapsista kysyikin, että saiko Nelli Nalle jo unta. Kävimme läpi eilisen tapahtumia ja kaikkien ajatuksia Nellin ongelmasta. Aloimme jo tulla siihen tulokseen, että Nelli sai unta, kunnes Nelli saapuikin jumppahuoneeseen alakuloisena.

Lapset kysyivät Nelliltä, miksi hän näyttää surulliselta, ja Nelli kertoi, että hän ei vielääkään nukahtanut. Nelli kertoi lapsille, että häntä pelottaa, ettei hän saa enää ollenkaan unta, jolloin hän olisi koko kevään yksin. Lapset huutelivat kovaan ääneen, että he ovat mielellään Nellin ystäviä, mistä Nelli piristyi.

Seuraavaksi kysyttiin lapsilta ja Nelliltä, mitkä asiat heitä yleensä alkoivat väsyttämään, josko ne toimisivat ja Nelli Nalle nukahtaisi. Lapset luettelivat esimerkkejä: liikuntakerho, ulkoilu, kova leikkiminen, uiminen. Lasten kanssa

keskusteltiin siitä, miten nämä aktiviteetit vievät energiaa, minkä vuoksi tulee väsyneeksi. Pohdimme yhdessä, että jos kokeilemme jotain näistä, saisimmeko Nelli Nallen varmasti väsyneeksi. Nelli Nalle kysyi, haluaisivatko lapset osallistua nallejumppaan, jota hän leikkii kesäisin ystäviensä kanssa metsässä. Lapset innostuivat ja pomppasivat kaikki pystyyn.

Nallejumppa alkoi kannustusjuoksulla, jossa kaikki vuorollaan juoksivat piirin ympäri ja muut kannustavat. Sitten jatkettiin karhukävelyllä ja kokeiltiin, miten karhut ääntelevät. Lapset ehdottivat vuorollaan aina uutta eläintä, kuten orava, pupu, kettu ja rapu, ja matkivat eläinten liikkumista ja ääntelyä. Tilanteessa vallitsi iloinen ja innostunut ilmapiiri. Tämän jälkeen teimme pää, olkapää, peppu -loruleikin ja lapset lauloivat ja tanssivat mukana. Heistä oli hauska nähdä kömpelö Nalle tanssimassa. Lapset halusivat toistaa lorun aina kierroksen jälkeen astetta nopeampana, ja lapsista huokui hauskanpito, joka sai myös aikuiset innostumaan ja heittäytymään vielä enemmän toimintaan. Nelli Nalle alkoi haukottelemaan ja lapset innostuivat, Nelli

alkoi vaikuttaa väsyneeltä, ja hän ehkä nukahtaisi talviunille.

Lopuksi päätimme leikkiä karhu nukkuu -leikin. Nelli meni piirin keskelle istumaan, ja me muut olimme piirissä Nellin ympärillä. Lauloimme: "Karhu nukkuu" -laulun. Viimeisen lauseen kohdalla Nelli sanoi hieman pettyneenä: "Ei tullut uni." Sen jälkeen lapset halusivat itse kokeilla uudestaan. Tällä kierroksella viimeisen lauseen kohdalla joku totesi: "Nelli taisi nukahtaa!" Kaikki lapset katsoivat ja huomasivat, että Nelli Nalle oli nukahtanut piirin keskelle. Lapset hurrasivat! Keskustelimme hiljaa lasten kanssa, kuinka ongelma oli ratkaistu heidän avullaan. Kerroimme lapsille, että Nellin voisi varovasti käydä herättämässä, jotta hän pääsisi takaisin Töölön kotimetsään omaan koloonsa nukkumaan rauhassa talviunet loppuun. Lapset menivät hellyyttävän varovasti tökkimään Nelliä, ja kuiskailivat: "Nelli, Nelli Nalle." Kun Nelli heräsi, lapset käskivät tämän takaisin metsään ja Nelli kiitti lapsia avusta ja lähti.

Herra Repolainen

Johanna Piskunen

Toiminnallisten leikkikertojen tavoite:

Tavoitteena on kehotunnekasvatus ja erityisesti oma keho sekä sen hyvinvointi.

Tarinallista leikkiä kuljettava hahmo:

Herra Repolainen

Kaikki alkoi alun perin metsäretkellä, kun yksi lapsista alkoi kutsumaan ryhmän aikuista Herra Repolaiseksi. Hän halusi, että Herra Repolainen ottaa lapsia kiinni hippaleikin tapaan. Lapsiryhmä oli tuohon aikaan kiinnostunut myös omasta kehosta ja kehon toiminnoista. Se sekä kiinnostus Herra Repolaisen hahmoon päätettiin nostaa yhteiseen tarinalliseen leikkiin.

Herra Repolainen tuli vierailulle päiväkotiin. Koputin oveen ja lapset aamupiirissä hiljenivät jännityksestä. He olivat

huomanneet viikko-ohjelmasta, että tänään oli tulossa vieras, mutta he eivät tienneet, kuka. Menin piiriin mukaan istumaan, ja osa lapsista ymmärsi, kuka olen. Osa epäili minua Johannaksi, mutta en myöntänyt. Oli ihana huomata, että pienikin rooliasu luo lapsille niin vahvan illuusion.

Aloitin tarinan kertomisen: Olipa kerran ja on vieläkin... Esittelin itseni. Kuvailin Herra Repolaisen asuinpaikkaa ja hänen ongelmaansa metsässä. Olin varannut tilaan ison paperin ja tusseja

Herra Repolaisen asuinympäristön piirtämistä varten, mutta lapset kyselivät jo kaikenlaista niin innoissaan, että piirtäminen unohtui kokonaan. Kerroin, että minä tarvitsisin nyt lasten apua, koska noita oli uhannut muuttaa Herra Repolaisen ihmiseksi. Hän ei tiennyt, miten ihminen eroaa ketusta ja mitä ihmiskehossa tapahtuu, ja lapsien pitäisi auttaa häntä ymmärtämään asiaa. Olin tuonut mukanaani kirjan ihmisestä, jota tutkimme. Eniten lapsia kiinnosti luuranko, joten tutkimme erityisesti luustoa. Tuokion lopuksi leikimme kosketa jotain -leikkiä. Viimeisenä kosketettavana oli Herra Repolainen. Kaikki tulivat halaamaan minua ennen pois lähtöä. Tämä oli ihana hetki. Lapset pitivät leikistä paljon, vaikka se olikin aivan yksinkertainen.

Hieman ennen poistumista yksi lapsista nykäisi hännästäni, ja se irtosi. Herra Repolainen tuli tietenkin surulliseksi, ja aloimme miettimään yhdessä, mitä nyt

tehdään. Lapsi pyysi anteeksi, mutta Herra Repolainen jäi kuitenkin vielä vähän surulliseksi. Sitten poistuimme huoneesta. Riisuin rooliasuni ja menin takaisin Johannana. Lasten epäily roolihahmosta jatkui: "Oliko Herra Repolainen Johanna vai ei?" Loppu piirin aikana mietimme, miten saamme pahan mielen pois Herra Repolaiselta. Päätimme piirtää hänelle kauniita piirustuksia ja kirjoittaa mukavia asioita. Sanoin, että voimme viedä ne metsään seuraavalla metsäretkellä.

Seuraavan päivänä lähdettiin metsäretkelle. Tunnelma metsään päästyämme oli jännittävä. Lapset miettivät: näemmeköhän nyt Herra Repolaisen ja noidan? Meillä oli mukana lasten piirustukset ja viestit. Pyysin lapsia etsimään Herra Repolaisen postilaatikon. He keksivät sille paikan ja koristelivat sen. Jätin Herra Repolaisen kirjeen huomaamattomasti siihen kohtaan. Hetken päästä lapset löysivät sen. Repolainen kertoi viestissään lapsille, että hänellä oli vielä paha mieli eikä hän voinut tulla paikalle tapaamaan meitä. Viestissä oli kerrottu tunteista tunnepilvien kautta, ja toiminnaksi Herra Repolainen

ehdotti tunnehippaa. Lisäksi Repolainen jätti kirjeen viereen kaksi eriväristä huivia hippaleikkiä varten. Hän myös antoi meille tehtäväksi kuunnella tarinan hännättömästä ketusta. Herra Repolainen lupasi tulla takaisin, jos tehtävät suoritetaan onnistuneesti.

Puhuimme tunteista ja mietimme tunnepilvien kysymysten avulla, milloin tuntuu miltäkin. Mietimme myös Herra Repolaisen tunnetilaa ja sitä, miltä itsestä mahtaisi hänen tilanteessaan tuntua. Sen jälkeen leikimme lasten valitsemilla tunteilla (ilo, suru, viha ja rakkaus) ja säännöillä hippaa. Huiville oli annettu tietty tunne, ja kun sillä otettiin kiinni, lapsi jäi paikalleen matkien tunnetta. Hippa oli leikkinä nopeatempoinen, koska kaksi lasta oli samaan aikaan hippoina ja alue oli aika pieni. Myös metsän lumi vaikeutti juoksemista. Lapset nauttivat leikistä. He osasivat esittää tunteita todella hyvin ilmeillen. Lopuksi huusimme Repolaiselle vihan ja ilon voimahuudot ja jätimme lasten kanssa piirustukset Repolaisen postilaatikon. Sitten lapset jatkoivat vapaata leikkimistä metsässä. Sopivan

tilanteen tullen kävin nappaamassa piirustukset pois sieltä. Hetken päästä lapset huomasivat, että ne oli hävinneet. Lapset ihmettelivät asiaa ja etsivät jälkiä maasta piirustusten hakijasta. Muistutin heitä, että Repolainen lupasi tulla takaisin, jos onnistuimme tehtävissä. Noitaa emme tällä retkellä nähneet.

Kuuntelimme lounaan jälkeen Repolaisen ehdottaman sadun ja juttelimme siitä. Lapset olivat kuunnelleet todella tarkkaan tarinaa. He osasivat hienosti kertoa sadusta tärkeitä asioita. He ajattelivat, että tärkeintä ei ole se miltä näyttää, vaan jokainen on tärkeä ainutlaatuisena omana itsenään. Myös kettu ilman häntää voi olla todella tärkeä. He myös osasivat kertoa, miltä ketusta tuntui. Puhuimme surusta ja mietimme, milloin itsestä on tuntunut sellaiselta ja milloin itsestä on tuntunut hyvältä. Luulen, että Kettu Repolaisen häntä jääkin nyt piiloon. Hän on rohkea, uskaltaa olla erilainen ja tulee hyväksytyksi sellaisenaan. Tunteita tulee ja menee, niihin ei pidä jumiutua.

Seuraavana iltana laitoin ryhmämme aamupiiripaikalle muutaman lapsia kiinnostavan kirjan. Jätin myös viestin, että tehtävät olivat onnistuneet ja Repolaisen mieli oli parantunut. Kiittelin lapsia kovasti upeasta suorituksesta. Kirjojen kautta lähdimme nyt tutkimaan lasten toiveesta luurankoa. Samalla lapset saivat opettaa Herra Repolaiselle, mikä on luuranko.

Seuraavana päivänä lapsia odotti ryhmässä opetusluuranko. Lisäksi meillä oli kirjoja, isot paperit ja hiiliä. Näillä lähdimme työstämään jokainen omaa luurankopiirustusta yhdessä tehden yksi asia kerrallaan. Tällä kertaa Herra Repolainen oli mukana tuokiolla rooliasussaan ja opasti lapsia. Aloitimme jakamalla paperin pitkän sivun kahdeksaan osaan, jotta saimme mittasuhteita hieman oikeiksi.

Tuokion loppuksi mietimme vielä, miten luut pysyvät terveenä, mikä vaikuttaa meidän jokaisen luurangon toimintaan ja mihin luurankoa tarvitaan. Katsoimme

myös ohjelman Kaisa ja Olli: Mikä on luuranko? Tämä video herätti lapsissa hilpeyttä. Lapset alkoivat myös etsimään heti tukirakennelmia ympäriltään. Kehon hyvinvointiteema jatkui. Aihe kiinnosti lapsia edelleen, ja Herra Repolainenkin viihtyi roolissaan. Tarinallinen leikkiprojekti voi olla muutaman päivän seikkailu tai kestää kokonaisen lukuvuoden, kuten Herra Repolaisen tapauksessa kävi.

Kirjoittajaesittelyt

Saila Nevanen (KT, FM) toimii yliopettajana sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Hän on perehtynyt lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyviin työalueisiin, ja hänellä on paljon kokemusta varhaiskasvatuksen kehittämistyöstä. Erityisenä kiinnostuksen kohteena hänellä ovat taiteen ja leikin yhteydet ja rajapinta sekä taidekasvatuksen mahdollisuudet lasten oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisessa. Näistä teemoista hän on myös julkaissut kansainvälisiä tutkimusartikkeleja.

Jouni Piekkari (FM) on sosiaalialan lehtori, jonka erityisosaamista on draamakasvatus, pelilliset ja toiminnalliset menetelmät. Hän on kehittänyt myös kotoutumiseen ja kielenoppimiseen liittyviä kohtauttavia menetelmiä ikäkaaren eri vaiheissa varhaiskasvatuksesta aina ikäihmisten parissa tehtävään työhön asti.

Sylvia Hakari (KM) työskentelee sosiaalialan lehtorina Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Sylvia opettaa varhaiskasvatuksen teemoja, keskittyen erityisesti lasten vertaissuhdetaitoihin, kestävään kehitykseen, tarinalliseen leikkiin sekä kulttuurin ja katsomuksen näkökulmiin. Hän on perehtynyt huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön rakentamiseen ja laaja-alaisen hyvinvoinnin tukemiseen moniammatillisessa varhaiskasvatuksessa.

Satu Hakanen (KM, musiikkiterapeutti [AMK]) työskentelee sosiaalialan lehtorina Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Satu opettaa erityisesti varhaiskasvatuksen aiheita sekä musiikin käyttöä sosiaalialalla. Satu on toiminut pitkään erityislastentarhanopettajan työssä ja perehtynyt kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Satu on lisäksi ohjannut useita erilaisia

musiikki- ja liikuntaryhmiä. Hänellä on paljon kokemusta siitä, miten musiikki luo hyvää mieltä lapselle, lapsiryhmään ja perheille. Satua kiinnostaa musiikin käyttö varhaiskasvatuksessa lapsiryhmää vahvistavana tekijänä, kielen ja vuorovaikutustaitojen tukijana ja lasten kokemusmaailman rikastajana.

Irene Dimitropoulos (Sosionomi, varhaiskasvatuksen opettajakelpoisuus) on valmistunut Metropoliasta ja työskentelee varhaiskasvatuksen opettajana. Hän kehitti opinnäytetyössään lasten vertaisryhmätyöskentelyä tarinallisuuden, luovuuden ja toiminnallisen oppimisen menetelmin. Hän haluaa työssään edistää kielitietoisuuden näkökulmaa sekä jokaisen lapsen mahdollisuutta olla osana lapsiryhmää ja sen toimintaa.

Jasmi Lassila (KM, luokanopettaja) työskentelee Metropolia Ammattikorkeakoulussa koulutussuunnittelijana ja tuntiopettajana sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa. Erityisenä kiinnostuksen kohteena hänellä on lasten ja nuorten myönteisen kasvun ja kehityksen tukeminen hyvinvointitaitoja vahvistamalla positiivisen pedagogiikan keinoin.

Tarinallisen leikin ja hahmotyöskentelyn käytännön esimerkit

Riitta Zitting,

varhaiskasvatussyksikön johtaja,
Mainingin päiväkoti, Espoo

Päivi Kortelainen,

varhaiskasvatuksen opettaja,
Mainingin päiväkoti, Espoo

Essi Mäyrälä, varhaiskasvatuksen
opettaja, Mainingin päiväkoti,
Espoo

Janica Tallqvist,

varhaiskasvatuksen opettaja,
Mainingin päiväkoti, Espoo

Ilona Puro, varhaiskasvatuksen
opettaja, Leinelän päiväkoti, Vantaa

Milena Kärnä, sosionomiopiskelija
(varhaiskasvatus), Metropolia
Ammattikorkeakoulu

Ida Lampinen, sosionomiopiskelija
(varhaiskasvatus), Metropolia
Ammattikorkeakoulu

Jasmin Lindbohm,
sosionomiopiskelija
(varhaiskasvatus), Metropolia
Ammattikorkeakoulu

Johanna Piskunen,
sosionomiopiskelija
(varhaiskasvatus), Metropolia
Ammattikorkeakoulu

Anni Taurula, sosionomiopiskelija
(varhaiskasvatus), Metropolia
Ammattikorkeakoulu

Tämä kirja on tarkoitettu innostamaan kaikkia varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa toimivia tarinoiden ja niiden avaaman mielikuvitusmaailman pariin. Kirjaan on koottu kuvauksia tarinatyöskentelyn lähtökohdista ja eri toteutustavoista. Lisäksi se sisältää päiväkotien ja Metropolian opiskelijoiden esimerkkejä tarinoiden käytöstä lasten ja vanhempien kanssa.

